

1. Горожанов Ю. Ю. Ергоніми відонімного походження в комунікативному просторі міста Луцька: структурно-семантичні особливості. *Волинь філологічна: текст і контекст. Лінгвостилістика XXI століття: стан і перспективи*. 2014. №17. С. 61-68.

2. Ергонімія. URL: <https://wp-uk.wikideck.com/Ергонімія>

3. Скорук І. Д. Курсова та дипломна роботи з ономастики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 296 с.

Ілона Біла,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: канд. філ. наук, доц. Г. В. Бачинська

СЕМАНТИКА ТВІРНИХ ОСНОВ ПРІЗВИЩ СЕЛА ХМЕЛІВКА, ТЕРЕБОВЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ, ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Ономастика - це наука про власні назви, вона досліджує імена людей, місця, тварин, рослини, географічні об'єкти та ін. Ономастика є складовою частиною лінгвістики та вивчає найменування, які виникають у зв'язку з історією, культурою, традиціями та іншими факторами. Сьогодні українська ономастика стрімко розвивається, адже із розвитком суспільства щоденно з'являються нові найменування.

Дослідження в галузі української ономастики здійснюють науковці різних вузів та наукових установ України. У цьому напрямку активно працює Інститут української мови ім. О. О. Потебні НАН України, Інститут лінгвістики ім. О. Д. Пономарьова НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та інші. В Україні створено цілі ономастичні школи, які займаються збором та систематизацією онімів Найпотужнішими є Одеська ономастична школа, де працювали і продовжують працювати родина Карпенків; Ужгородська – представниками є П. Чучка, Л. Белей, С.Пахомова та ін.; Тернопільська – представлена ономастами Д та Г. Бучко, Б. Близнюк, Г.

Бачинською, О. Вербо́вце́ською, Н. Свистун тощо. Науковці досліджували різні класи онімів. Найгрунтовніше вивчено антропоніми.

Антропо́нім— власна назва: ім'я особове, ім'я по батькові (патронім), прізвище, прізвисько, псевдонім. Це ті лінгвальні одиниці, які забезпечують мовну ідентифікацію особи в суспільстві. Вони є тим своєрідним кодом, що зберігає важливу інформацію про певну історичну епоху загалом і про людську спільноту в ній зокрема.

Антропоніми, як своєрідний клас лексики кожної мови становлять невід'ємний атрибут мовної системи. Прізвища лінгвально відображають історію культури та ментальності народу, накопичують його матеріальний, культурний, історичний досвід. Без вивчення прізвищ неможливе цілісне дослідження історії нації, матеріальної та духовної культури етносу.

Антропонім кодує в собі цінні для дослідження історії мови матеріали: фонетичні, словотвірні, семантичні та інші мовні явища. У більшості народів за різних епох найменування (або зміна імені) пов'язано з певними обрядами, завдяки яким часом можна одержати нові відомості про колишній побут, устрій та вірування народу, міграційні процеси та розвиток соціальних класів, професій і ремесел, а також особливості родинних відносин та цінності матеріальної й духовної культури народу загалом.

Розділ ономастики, що вивчає антропоніми, називається антропонімікою. Найновіші наукові праці присвячено походженню (етимології), словотвірній будові, регіональній характеристиці українських антропонімів; створено антропонімні словники різних типів. У творах художньої літератури антропонім часто використовують як один із засобів художньо-стилістичного навантаження.

Семантика твірних основ прізвищ надзвичайно багата. У лінгвістиці прийнято класифікувати прізвища на такі групи:

Прізвища, в основах яких відображені церковно-християнські імена
Прізвища, утворені від повних варіантів імен, становлять 10% від усіх антропонімів. В основах зібраних антропонімів с. Хмелівка Тербовлянського

району представлені повні християнські чоловічі імена, усічені, суфіксальні і усічено-суфіксальні чоловічі імена.

Антонюк, Олексюк, Юркевич, Юрків, Ван (від Іван), Кузьма, Абрамець, Матвій, Кузь (Кузьма).

Прізвища, в основі яких відображені давньослов'янські імена-композиції відкомпонентні назви: *Божимир, Казимир, Малик, Радош..* Компонентні назви - це структурно – семантичні утворення, які властиві всім слов'янським мовам. Компонентний антропонімikon є виявом національного менталітету.

Прізвища, тотожні з давньослов'янськими відапелятивними іменами та прізвищами, в ролі яких виступають:

а) назви тварин, птахів, комах: *Вовк, Баран, Лебідь, Медвідь, Сова, Щур.*

б) назви рослин та їх частин: *Береза, Дуб, Калина, Вільха.*

в) назви предметів побуту: *Мисник, Кружка, Нитка.*

г) назви страв та продуктів харчування: *Вергун, Кала, Сало, Сметана.*

д) назви частин тіла: *Голова, Нога, Жила.*

е) явища природи: *Мороз, Слота.*

є) назви, що характеризують людину за зовнішніми ознаками: *Білий, Головатий, Носаль.*

ж) назви абстрактних понять: *Журба, Смут.*

Прізвища, тотожні з апелятивними означеннями особи:

а) назви, що вказують на професію, рід занять: *Дудар, Стельмах, Кушнір.*

б) назв, що вказують на етнічну приналежність: *Лях, Руснак, Хорват.*

Таким чином, семантичним способом утворювалися прізвища від усіх структурних варіантів імен, від прізвищ та апелятивних означень особи.

Список літератури:

1. Бачинська Г.В. Антропонімія переселенців з Польщі на Тернопільщину. Автореф. дис. к.ф.н: 10.02.01. українська мова. Прикарпатський університет ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2001. 19с.
2. Бучко Д. Г., Ткачова Н. В. Словник української ономастичної термінології. Харків: Ранок-НТ, 2012. 256с.

Тимощук Єва,

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Г. В. Бачинська

ОНОМАСТИЧНИЙ ПРОСТІР РОМАНУ НАДІЇ ГУМЕНЮК «ТАНЕЦЬ БІЛОЇ ТОПОЛІ»

Літературна ономастика вивчає використання назв у поезії, зокрема місцевості, прізвищ, імен, тварин, рослин та інших найменувань. Вживання назв у поезії може додати кольору та глибини до поетичного образу, створюючи зв'язки між назвами та метафорами, а також відображаючи історичні, культурні та етнічні контексти. Наприклад, використання назв місць у поезії може передати відчуття атмосфери та настрою даних місць, а використання назв тварин та рослин може передати почуття їхньої краси та містичної сили. Цікавим є і те, що вона не зумовлюється безпосередньо історичним розвитком, як реальна ономастика, а залежить від волі автора і детермінується художнім задумом, жанром, напрямком та стилем твору.

Метою дослідження є особливості використання власних назв у романі Надії Гуменюк „Танець білої тополі”. У галузі літературно-художньої ономастики є чималі напрацювання, проте творчість Надії Гуменюк не була предметом ономастичного дослідження. Дослідження є актуальним і через наявність у лексичному складі романістики Н. Гуменюк такого об'ємного та різноманітного за способом вираження прошарку, як антропонімія,